

V hvaležni molitvi so se gibale njene ustnice in šepetale so narahlo, kakor iz groba ...

Zvonovi pa so zvonili in doneli; bučale so orglje, ponosna pesem je zvenela naokoli in oblaki dišečega kadila so se vili v zraku navzgor ... Srečna mati!

Pripovedka o zagorskih zvonovih.

I.

Dolgo je klečal tisto jutro mojster Gregor pred svetim razpelom in je molil. Njegove modre, globoke oči so gledale z gorečo prošnjo v obraz Križanega, in ustnice so se mu pregibale v srčni molitvi. Izza zavese so se prikradli svetli, rožni žarki vzhajajočega solnca in so se razlili po glavi mojstra Gregorja, da se je zdelo, kakor da je obdala naenkrat svetniška krona bele lase mojstra Gregorja. Za hip se je zganil starček. A zopet je molil sveto in vdano, in solnčni prameni ga niso motili več.

Tiho so se odprla vrata, in vstopil je učepnc Branko. Komaj štirinajst let je bil star, a vendar krepak dečko. Dolgi kodri so mu padali na pleča — bili so mehki kakor svila in kostanjevorjavi. V zdravi mladosti so mu rdela lica, in modre oči so mu gledale mirno in veselo v svet.

Pri vratih je obstal učenec Branko in je ostrmel. Nepremično je gledal na svojega starega mojstra, ki je klečal pred svetim razpelom v goreči molitvi. Čudile so se mladeniču oči, in srce mu je utripalo v skrivni grozi.

»Kakor bi klečal svetnik tam,« je pomislil učenec Branko in se je zdrznil. Nedaleč od vrat je padel na kolena; sklenil je roke in je molil h Križanemu kakor stari mojster Gregor. Tišina je vladala kroginkrog; le daleč, daleč nekje je pel srebrn zvon, in komaj slišno je drhtel njegov glas po sobi. In tupatam se je oglasila drobna penica z mehkim glasom nekje spodaj na vrtu.

Dolgo sta tako klečala in molila mojster Gregor in učenec Branko. Naposled je vstal starček. Še enkrat se je poklonil svetemu razpelu in se je pokrižal. Potem pa se je obrnil k Branku. Njegov obraz se je svetil v veliki, srčni radosti, kot bi bil zatrdno prepričan, da bo uslišano, zakar je prosil v svoji gorki molitvi.

Položil je roko na dečkovo glavo. »Vstani, Branko,« je izpregovoril. »Hvala ti, da si molil z mano.«

Branko je vstal in je gledal vdano v starčkovo svetlo obličje. Poljubil mu je roko in je rekel: »Videl sem Vas v sveti molitvi, ljubi mojster. In srce mi je velelo, naj molim tudi jaz za tisto kot Vi.«

»Priden deček si, Branko,« je odvrnil mojster Gregor. »Dobro se ti bo zgodilo, če ti srce ostane vedno tako ... A zdaj pojdiva na delo

— na ono sveto delo, za čigar srečni konec sem molil danes vso noč... Če se mi posreči, Branko, potem pa zatisnem rad, z lahkim srcem za veke oči.«

In mojster Gregor se je obrnil še enkrat h Križanemu. Še enkrat se je poklonil in odšel je z učencem iz sobe.

Stopila sta v livarno zvonov. Vse je bilo že pripravljeno. V veliki peči je žarelo, kakor bi bilo tam zaprto svetlo solnce. V globokem kotlu pa je mirovala raztopina svetle kovine in se je blestela kristalno-čista. Kroginkrog so stali resni pomagači in so gledali molče na svojega starega mojstra.

Stopil je mojster h kotlu in je blagoslovil svetlo raztopino. Potem pa se je ozrl na pomagače in je izpregovoril glasno:

»Dragi moji, vse življenje sem premišljeval, kako bi izvršil to delo, ki ga bomo končali danes z božjo pomočjo. Dolge noči sem premišljal in molil k Bogu, naj mi razsvetli pamet. Počasi, kosček za kosčkom — tako je napredovalo naše delo. In danes je prišel trenutek, tako zaželen trenutek, ko se uresničijo moje želje in moji upi. Še enkrat sem molil danes zjutraj h Križanemu, in glejte — zdelo se mi je, da je nagnil svojo glavo, in zdelo se mi je, da je zašepetalo nekaj: Mojster Gregor, tvoje želje in nade naj se uresničijo...«

Starček je utihnil za nekaj trenutkov. Gledal je v tla, kakor bi nekaj premišljeval. A kmalu je dvignil glavo in si je popravil dolge, kakor sneg bele lase. Ozrl se je po pomočnikih, ki so stopili molče okrog njega. In pričel jim je pripovedovati o svojem življenju.

Tam onkraj gorâ stoji njegov dom, v tihem planinskem rajju. Krasen kosček zemlje je to. Morda ga ni takega nikjer več na daljnem svetu. Vsa mlada leta je prebil tam, mojster Gregor. Srečen je bil in zadovoljen. — A prišel je čas, ko so zabredli njegovi rojaki v greh. Pozabili so na Boga in so živeli razuzdano. Zaprli so cerkev, in nihče več ni stopil pred oltar, da počasti tam svojega Odrešenika. Vsa vas se je vdala grešnemu posvetnemu razveseljevanju. Vsa srca so se zakrknila, in lepe, blage misli ni bilo več k njim. Greh, ostuden in zloben, se je ščeperil nad planinskim rajem.

Videl je mladi Gregor ta greh, in v srcu ga je bolelo tako, da je klečal, molil in jokal po cele ure v samotni kapelici pod strmo goro. Sam je bil na svetu in ni imel niti staršev, niti sorodnikov. Pri tujih ljudeh je delal na polju od ranega jutra do poznega večera. A delal je rad in je bil zadovoljen in vesel, dokler ni prišel tisti ostudni greh v zagorski raj. In takrat je postal mladi Gregor žalosten, in srce mu je bilo polno gorjâ. Premišljeval je noč in dan, kako bi spravil svoje rojake na pravo pot. A zaman. Stopil je pač tupatam prednje in je dvignil svarilno roko. Govoril je o božji kazni, ki jih nekoč zadene, danes ali jutri. Zakrknjeni ljudje so se mu posmehovali in so ga zapodili s sramotnimi besedami od sebe.

In Gregor je zbežal spet nazaj k svoji ljubi kapelici. Zopet je jokal tam in molil za svoje rojake. Iz daljave se je slišalo veselo petje in razigrana godba je igrala na vasi. Zbolelo je Gregorja v srcu, kakor bi se mu započila puščica v srce. Glej: razveseljujejo se zdaj hudobni ljudje; a danes je nedelja, in nihče ne stopi v cerkev, da bi se poklonil svojemu dobremu Odrešeniku.

Zbolelo je Gregorja. Vstal je in se je napotil naravnost dol v vas. Stopil je pred razigrano množico in je dvignil roko. Za hip je prenehala godba, in Gregorjeve ostre besede so se slišale.

»Brezumni ljudje,« je zaklical Gregor. »Ali se ne bojite božje kazni? Bog vas vidi, in gorje vam bo . . .«

Toda komaj je izpregovoril Gregor prve besede, že je nastalo besno kričanje, gnetli so se ljudje okrog njega, in žugaló mu je sto pesti.

»Proč z njim — z mladim bedakom!« je zavpilo sto glasov. Že so ga prijeli za noge in za vrat, da bi ga zabodli. A takrat se je oglasil sredi množice glas: »Kamenjajmo ga!«

»Da, kamenjajmo ga!« je ponovilo sto glasov. In prijeli so ga in so ga vlekli pred vas na širni prod, da ga kamenjajo. Gregor je bil miren in se ni bal smrti. Pač je prosil Boga, naj ga reši; a to samo zato, da bi mogel še nadalje svariti nesrečne rojake.

Prišli so na prod in so izpustili mladeniča. Pogledal je Gregor na šumeči gorski potok in na temni gozd, ki se je širil kraj potoka. In tedaj je spoznal, da še ni prišla njegova ura. Za hip se je okrenil; potem pa se je spustil v dir. Prebredel je potok in je izginil v gozdu. Tam se je skrnil v votlini, za katero je vedel samo on.

Presenečeni so bili ljudje v prvem trenutku. Potem pa se je usula toča kamenja za bežečim. A noben ni zadel. Iskali so razuzdanci Gregorja po vsem gozdu, a zaman. Razsrjeni so se vrnili v vas in so se vdali iznova ostudnostim.

Ko je prišla noč, je stal Gregor na vrhu nebotične gore. Gledal je v dolino, kjer se je svetilo tisoč luči. Mir je bil okrog njega. A Gregor je vedel, da je mir samo v višinah, a doli v dolini vlada nemir, in se plazi greh. — In glej — tam izza sosednje gore se je prikazal mesec. Razlila se je srebrna luč kroginkrog, in prikazal se je očem planinski raj. Krasno je bilo vsepovsodi, da se niso mogle ločiti oči od te krasne slike.

Gregor je padel na kolena in je zajokal. Oj, krasni svet, kako težko se loči mladenič od tebe! Lepe dni je preživel v tebi, a grešni ljudje so ga pognali v tujino in so ga hoteli umoriti. Kam naj mu stopi noga? Kje naj najde mirni dom?

K gorkim licem je stiskal Gregor svoje roke in je jokal. Dolgo je klečal na vrhu gore. V temnih prepadih se je zbudil naenkrat veter. Zapihal je mrzlo in je vzdramil klečečega mladeniča. Gregor je vstal. Še enkrat se je ozrl na rodni kraj; potem pa se je obrnil in je stopal naglo navzdol. —

V tujini se je izučil zvonarstva. Pobožen je bil, priden in spreten in je zaslovel kmalu daleč po svetu. Obogatel je in je delil svoje premoženje z reveži. A dasi je imel vsega zadosti, je bil vendar nesrečen. Vedno in vedno se je spominjal svojih rojakov, ki so drli od dne do dne v večje pregrehe. Mislil je noč in dan, kako bi jih izpreobrnil. Vsako leto je stopil enkrat na nebotično goro in je gledal dolgo, dolgo na rodno vas, ki je ležala globoko doli pod goro. Srce se mu je krčilo v bolesti, ko je videl toliko krasote, a je mislil, koliko pregrehe se skriva za to krasoto.

Naposled mu je šinila v glavo lepa misel. Da: za rodno vas hoče napraviti takih zvonov, kakršnih še ni bilo čuti na svetu. Milo in lepo bodo prepevali, da se bo moralo otajati srce vsakomu, ki jih bo slišal. In poslušali bodo njegovi rojaki tiste zvonove. Zakrknjena srca se bodo odprla. Milo in proseče bodo peli zvonovi. Solze bodo prišle rojakom v oči. Razjokali se bodo in bodo spoznali pregreho, v kateri živijo. Kes jim bo napolnil srce, in vračali se bodo k svojemu ljubemu Odrešeniku in ga bodo prosili odpuščanja. Sreča in lepo življenje se bo povrnilo v ta planinski raj.

Tako je mislil mojster Gregor in se je poprijel z vso vnemo tega dela. Leta in leta so minila, preden se je bližalo tisto delo njegovemu koncu. —

To je govoril mojster Gregor svojim pomočnikom. Zvesto so ga poslušali vsi in so se čudili. Ljubili so ga vsi kot lastnega očeta in smilil se jim je. Prepričani so pa bili, da se mu posreči tisto delo, ki ga je pripravljaval toliko let v molitvi in v dobrih delih.

Mojster Gregor je končal svojo povest. Oddahnil se je in je rekel potem:

»Glejte, to je bilo moje življenje — polno gorja in bridkosti. A rad sem prenašal vse; saj sem imel pred očmi svetli cilj: pripraviti rojake na pravo pot. Zdaj sem dosegel do svojega cilja in zdaj umrjem rad.«

Stopil je mojster Gregor k velikemu kotlu, kjer je žarela kristalno-čista kovina. Okrog kotla so se postavili pomočniki molče in resno. Zavihali so rokave in so čakali mojstrovega povelja.

Starček je pogledal proti nebu in je zamahnil z roko.

»Otroci, pričnimo zdaj v božjem imenu,« je rekel.

In mlade, pridne in večje roke so jele delati. Polagoma se je praznil veliki kotel. Kristalno-čista raztoplina je tekla v jamo in tam se je trdila — in zvonovi, čisti in jasni, so vstajali iz jame.

II.

Smejali so se ljudje v zagorski vasi, ko so pripeljali nekega lepega dne neznani ljudje nove zvonove. Pred cerkvijo so se zbirali in se norčevali. Kaj potrebujejo novih zvonov, saj še starih ne rabijo! Kdo jih bo plačal, ko potrebujejo denar za druge, lepše reči?

Stopil je prednje tujec, oblečen v krasno obleko, na glavi baržunasto čepico, pa jim je pojasnil, da jih ne stanejo zvonovi niti vinarja. Podaril jim jih je slavni mojster Gregor za dobre namene.

»No, če je tako, pa naj ostanejo tu,« so dejali ljudje malomarno. In mlad pobalin je še pristavil:

»Nas bodo vsaj klicali k veselicam . . .«

Zasmejali so se hudobni vaščani kroginokrog in so se razgubili polagoma po vasi.

Tuji ljudje pa so delali neumorno v zvoniku. Spustili so stare zvonove na zemljo in so potegnili nove kvišku. Ura za uro je minevala, a še vedno niso zapeli novi zvonovi. Vedno marljiveje so delali tujci, in znoj jim je tekel po razgretih obrazih.

Naposled — tako ob treh popoldne — se je oglasil prvi zvon, za njim drugi, tretji — in kmalu so pritrkavali mehko in vabeče, da se je moralo tajati srce. Listi po zelenih drevesih niso šelesteli več; visoke trave in pisane rože so stale mirno v začudenju in se niso genile. Po košatih vejah so umolknile ptice in poslušale s privzdignjenimi glavami srebrno zvonjenje.

Spogledali so se ljudje, ko so začuli neznane, sladke in vabeče glasove. Potem pa so sklonili glave. V srcih se je pričelo oglašati nekaj, kar je bilo tako mehko, da bi bil človek vzkoprnel. Tih glas je bil, ki je vabil na pravo pot, na pot, ki je tako tolažilna in krasna. Odprle so se ljudem naenkrat oči. Videli so ostudne grehe, v katerih so živeli toliko let, in naenkrat jih je bilo sram. Zakrili so obraze z rokami, in rdečica jih je oblila.

Zvonovi v zvoniku pa so peli vedno bolj mehko in sladko. Zdelo se je, kakor da so se zbrali nekje na oblačkih zlati angeli, pojoči nebeško pesem in vabeči ljudi z grešne poti.

In razjokali so se ljudje. Solze kesanja so jim tekle po bledih licih, in zahrepneli so po lepih dnevih, ki so se jim smehljali takrat, ko niso poznali ostudnih grehov, ki so jim zmračili pamet.

»O, Bog — usmiljeni Bog, prizanesi in odpusti nam!« so klicali in so se trkali na prsi. Hudo jim je bilo in bali so se božje kazni, ki jih čaka za njihove pregrehe.

Še niso zvonili zvonovi pol ure, ko so se približali najstarejši ljudje cerkvi. Boječe so odprli vrata in so stopili s povešeno glavo v svetišče božje. Pred oltarjem so se zgrudili na kolena in so prosili z obupnimi klici odpuščanja. — Za starimi vaščani pa je prihajala mladina — in kmalu je bila polna vsa cerkev. Vse je klečalo na tleh in prosilo milosti.

Naenkrat pa so utihnili zvonovi, in pred oltar je stopil duhovnik, ki so ga bili izgnali pred davnimi leti iz vasi. Visoka starost je uklonila moža, in glas se mu je tresel. Obrnil se je k ljudem in jim je govoril z mehkim glasom. Obraz se mu je svetil, in smehljaj mu je igral krog bledih ustnic.

»Samo, da ste se vrnili, in Bog vam odpusti,« je dejal. »Pokora, trda pokora vam očisti srca, in mir in sreča se potem povrne k vam . . .«

Dolgo je govoril sivi starček, in nazadnje se je razjokal v preveliki sreči. Potem pa je pokleknil in je molil. Za njim pa je molila vsa cerkev iz srca in polna kesanja. Takrat so pa spet zapeli zvonovi, radostno in mehko, kakor bi plavali nekje na oblačkih zlati angeli in bi prepevali srčno zahvalnico ljubemu Odrešeniku . . .

*
*
*

Tisti dan je stal visoko na nebotični gori stari mojster Gregor in je gledal v svojo rodno dolinico. Kraj njega pa je stal učenec Branko in je strmел nad krasoto, ki se je razgrinjala pred njim. V jutru se je napotil z mojstrom na goro. Težavna je bila pot, in čudno, da ni sivi starček omagal sredi strmine.

Jasno je bilo nebo vsepovsodi, in solnce je sijalo prijazno na zagorski svet. Hrepeneče je gledal mojster Gregor na ljube kraje, kjer ga je pozdravljaj njegov dom — tam, kjer je preživel mlada, cvetoča leta. Velo roko je stiskal k srcu, saj mu je bilo tako razburjeno. Davna, davna leta so mu stopila jasno pred oči, in oči so mu bile kmalu polne solz. Šinil je z roko preko lica in se obrnil k Branku.

»Ali ne čuješ, Branko, kot bi zvonili nekje zvonovi?« ga je vprašal.

Takrat pa so se čuli natanko jasni glasovi. Naravnost iz zagorske vasi so prihajali in so bili razložni in polni mehkobe.

»Moji novi zvonovi so!« je vzkliknil mojster Gregor, in obraz mu je zažarel. Gledal je nepremično na vas in takrat je zagledal ljudi, ki so hodili trumoma v cerkev. Rdečica mu je stopila na bleda lica, in smehljaj se je blaženo.

»Gredo, gredo, Branko,« je govoril zavzet. »Naravnost v cerkev gredo . . . Zvonovi so jih poklicali; in zakrknjena srca so se odprla. Branko, Branko, Bog je uslišal mojo molitev — dosegel sem svoj cilj in zdaj umrjem rad, oj, rad . . .«

Starček je padel na kolena in je sklenil roke. Kakor zamaknjen je gledal v nebesa, in ustnice so se mu pregibale v molitvi. Kraj njega pa je klečal mladi Branko, in gorka zahvala je puhtela iz njegovega nedolžnega srca proti nebesom.

Dolgo sta klečala mojster in učenec na nebotični gori. Sveta tišina je vladala kroginokrog po belih, razdrtih gorah. Le glas zagorskih zvonov je šepetal po sveti tišini in se razgubljaj daleč, daleč ob strmih, resnih snežnikih — —

Drugi dan proti večeru je bilo, ko se je pripeljal v vas voz, vanj sta bila vprežena dva bistra belca. Na vozu je sedel tuj voznik, zadaj pa častitljiv starček z dolgo, belo brado; kraj njega pa mlad, krasen deček. Starček se je držal sključeno, in na njegovih velih, upadlih licih je ležala smrtna bolezen. Skrbno ga je držal deček okrog pasa, in starček se je opiral nanj.

Nazorni nauk.

Počasi se je premikal voz skozi vas in se je naposled ustavil kraj cerkve, tik pred stoletno lipo. Voznik in deček sta skočila z voza. Skrbno sta pomagala starčku z voza in sta ga peljala h klopi pod lipo. Vsedel se je tam starček in se je ozrl na rjavi zvonik.

In zazvonili so zvonovi, zazvonili sami od sebe! Starček se je nasmehljaj in se je odkril. Naslonil se je na lipo, in bela, častitljiva glava mu je zdrknila na prsi.

Takrat so pa privreli ljudje od vseh strani. Začuli so zvonove in so se čudili, zakaj pojejo. Stopili so v zvonik, in glej — zvonovi so zvonili sami od sebe. Sveta groza je ljudi prevzela. Pohiteli so z zvonika in so zagledali pod lipo starčka in lepega, mladega dečka.

Mignil jim je starček z roko. Prišli so bliže in so se zgrnili krog lipe. Starček se je ozrl kroginkrog; nasmehnil se je, pa je izpregovoril:

»Gledate me, pa me ne poznate. Jaz sem Gregor, tisti, katerega so hoteli enkrat vaši očetje kamenjati. Morda je med vami še kdo, ki je hotel vreči kamen name.«

Ko je izpregovoril mojster Gregor, so naenkrat utihnili zvonovi. Par starih ljudi se je pririlo skozi množico. Pogledali so mojstru v obraz in so ostrmeli.

»Resnično — on je . . . Gregor, ki nas je svaril in klical k pokori. Kamenjati smo ga hoteli za to.«

In šlo je od ust do ust. Sram je bilo ljudi in kesali so se. Dvignili so roke in so zaprosili: »Odpusti nam, Gregor, odpusti! Zaslepljeni smo bili . . .«

Mojster Gregor se je pa smehljaj še vedno. »Že davno sem vam odpustil,« je govoril. »Vedno sem mislil na vas in sem molil za vas v tujini. Noč in dan sem premišljeval, kako bi vas izpreobrnil. In Bog mi je dahnil v srce misel, da sem vlil za vas zvonove. Poslal sem jih vam — in zvonovi so zapeli in so vas sklicali na spokorno pot. Moja edina želja na svetu se je izpolnila. Živel sem za to. Zdaj, ko sem dosegel svoj cilj, čutim, da so mi seštete ure — bliža se mi smrt. Rad bi počival v rodni zemlji; zato pa sem se vrnil, da umrem pod milim, rodnim nebom.«

Starčkov glas se je tresel. Utrudil se je v govorjenju in je zaprl oči. Tišina je vladala kroginkrog. Čul se je le plakajoči glas mladega Branka, ki je klečal pred mojstrom. A stari Gregor je odprl kmalu oči in nadaljeval:

»Zdaj ste spet na pravi poti, ljubi rojaki. Ne zapustite nikoli te poti! Samo tega vas prosim v svoji poslednji uri. Ne zapustite Boga nikoli, in Bog vas ne zapusti nikdar . . . Moje truplo naj počiva v ljubi domači zemlji, ki sem jo ljubil tako prisrčno. A duša naj mi splava v večni dom, po katerem je hrepenela vse življenje . . . Vi pa, vi pa ne zapustite nikdar jasne poti, ki pelje k Bogu . . .«

In dvignil je starček roko proti nebu. Glava mu je zdrknila na prsi, in roka je padla na kodrasto glavo mladega Branka, kakor bi ga hotelá

blagosloviti. Mojstru Gregorju so se zaprle oči, in truplo, naslonjeno na stoletno lipo, se ni zgenilo več.

»Umrli je,« so šepetali ljudje in so pokleknili. Takrat pa so se spet oglasili zvonovi sami od sebe. Tiho, žalostno so zapeli, kakor bi žalovali za svojim mojstrom. Solnce je že zašlo za snežne gore. Dva zlata oblaka sta žarela drug poleg drugega v večerni zarji, kakor bi plavala tam angel in srečna, čista duša proti večnim nebesom.

Stresla se je stoletna lipa, in listi na košatih vejah so zašelesteli. Zvonovi so zapeli glásneje in močneje, kakor bi se veselili z dušo, ki je splavala k svojemu ljubemu Odrešeniku. Vsi vaščani so takrat klečali na kolenih, kajti bili so prepričani, da je umrl svetnik. Sveta groza jih je navdajala in tresli so se . . .

Dolgo, dolgo so zvonili zvonovi v tiho noč. Utihnili so šele takrat, ko so položili vaščani mojstra Gregorja na ukaz sivega duhovnika v cerkvi na mrtvaški oder. Ležal je tam sveti starček med bleščečimi svečami. Od vseh krajev so hodili ljudje molit k svetemu truplu. Pravijo, da se je zgodilo tiste dni mnogo čudežev. Nekaj nezdravljivobolnih je ozdravelo hipoma. In ozdravljenci so šli iz kraja v kraj in so označevali slavo in svetost mojstra Gregorja vsepovsod.

Josip Vandot.

Naša Anči.

Naša Anči v vrtec hodi
z rožicami zasajen:

»Vrtec, ljubi vrtec, bodi
še s cvetovi okrašen!

Oh, kako bom vzdihovala,
ko se cvetke posušé!

Oh, kako bom žalovala,
kadar ptičke odleté!«

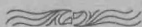
»Tiho, tiho, Anči mala:
snežec kmalu bo skopnel,

pomlad bode zasijala,
lepše vrt se bo razcvel.

Ptičke bodo se vrnile,
ko se pesmic nauče;

lepše bodo zakrožile,
kadar zopet prileté!«

Jožef Zatoški.

A v človeku . . .

Kadar na poljano dahne
dih jeseni,
zadnje cvetje
se ospe, usahne . . .

Kadar pa v človeku vstane
bol in žalost,
ena nada
vselej še ostane:

nada, da se vrne sreča,
da bo zopet
pila radost
duša hrepeneča . . .

Vekomir.

